

Procés Participatiu per la Llei de Patrimoni Cultural

Document de resultats del debat territorial a Lleida

Introducció

El Departament de Cultura posa en marxa un procés participatiu per a l'actualització i millora del règim de protecció i conservació del patrimoni cultural català amb els objectius següents:

- Informar la ciutadania d'aquesta iniciativa de regulació i ordenació del patrimoni cultural a Catalunya.
- Organitzar un diàleg social ampli i divers sobre la normativa en matèria de patrimoni cultural al llarg del territori català.
- Emprar els resultats del procés en la definició de la Llei i de les actuacions associades, traslladant la informació obtinguda als grups parlamentaris amb l'objectiu de contribuir en el debat polític entorn a l'avantprojecte de la Llei de patrimoni cultural.

La finalitat és conèixer l'opinió de la ciutadania en general, les entitats i els sectors professionals relacionats amb aquesta matèria sobre com es pot actualitzar i millorar el règim de protecció, conservació, acreixement, investigació, difusió i foment del patrimoni cultural català.

Aquest procés participatiu es va iniciar al mes d'octubre de 2024, i finalitzarà al desembre del mateix any. Es preveu la celebració de 6 sessions de debat territorials, presencials, i 6 sessions de debat sectorials, virtuals.

El present document recull els resultats relatius a la cinquena sessió de debat territorial, celebrada a Lleida.

Data, horari i ubicació

28 d'octubre de 2024 de 17.30h a 19.30h a l'Arxiu Històric de Lleida.

Agenda de la sessió

17.30h a 17.45h: Benvinguda i reflexions per a una nova Llei del Patrimoni Cultural Català

17.45h a 17.50h: Context del procés participatiu

17.50h a 18.45h: Dinàmica 1: Debat entorn als eixos 1 i 2

18.45h a 19.25h: Dinàmica 2: Debat entorn a l'eix 3

19.25h a 19.30h: Conclusions, properes passes i tancament de la trobada

Persones participants

Van assistir un total de 25 persones a la trobada, de les quals 10 eren dones (40%), i 15 eren homes (60%).

Resultats de la sessió

Eix 1. Definició de Patrimoni i Eix 2. Competències i coordinació

L'objectiu de la dinàmica era, a través d'un conjunt de preguntes plantejades, obrir el debat entre les persones participants per tal de recollir aportacions entorn a la definició de patrimoni que escauria que incorporés la futura Llei, així com la identificació d'elements clau a incorporar-hi en relació al marc competencial i la coordinació entre agents, amb la voluntat d'actualitzar el text així com de resoldre'n les mancances i disfuncionalitats.

La dinàmica s'ha dividit en dues parts, 2-3 minuts de reflexió personal, i després el debat entorn a les preguntes per a la reflexió.

Resultat del debat:

Eix 1. Definició de Patrimoni

Missatges clau:

- Plantejar una definició de patrimoni àmplia que es concreti a través d'altres instruments normatius – reglamentació.
- Articular una llei dimensionada amb el pressupost d'execució i incorporar elements per a la seva concreció en l'articulat.
- Promoure una definició i interpretació del patrimoni més descentralitzada, i que destaquï el paper del patrimoni com element cohesionador de la societat catalana.
- Potenciar el paper del patrimoni a nivell educatiu, articulador i identitari, integrant-lo en els seus contextos socials i territorials per potenciar la seva capacitat generadora d'identitat.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es proposa que la nova Llei incorpori una definició de patrimoni en la línia d'organismes internacionals, com la que contempla la UNESCO, però adaptada a la realitat del patrimoni cultural català (per exemple, incorporant la importància de la llengua catalana).
- Es remarca la importància de considerar el patrimoni com un element amb gran transcendència social, una herència que cal transmetre a les noves generacions, tot i que pugui integrar noves perspectives amb el temps.
- Es proposa una definició de patrimoni que respongui a les inquietuds de cada generació, identificant allò que la societat vol llegar al futur.
- Es comenta que el patrimoni cultural català interpel·la i incorpora tots aquells agents que formen part de la societat catalana i que se'n volen sentir part.
- Es destaca que el patrimoni ajuda a reforçar el sentiment de pertinença i cohesió en la comunitat, actuant com a referent comú per als seus membres. Es comenta

- que el patrimoni cultural català interpel·la i incorpora tots aquells agents que formen part de la societat catalana i que se'n volen sentir part.
- Es proposa una definició clara que especifiqui què es considera patrimoni, ja sigui material o immaterial. Es comenta que la manca de precisió actual dificulta la percepció de la vinculació de la societat amb el patrimoni.
 - Es planteja que, tot i que es considera que seria més idònia una definició de patrimoni més àmplia i genèrica, com menys acotada se'n preveu una menor capacitat de gestió. La llei hauria d'anar acompanyada d'un desplegament reglamentari que en permeti la concreció i la seva correcta execució. Es valora que la llei anterior no s'ha dotat de prou desplegament reglamentari.
 - Es considera el patrimoni indispensable per a la planificació i el desenvolupament del territori, reforçant la seva protecció en els projectes de desenvolupament.
 - Es planteja que la comunitat defineix el patrimoni, ja que reconeix i dona valor als elements que considera propis, erigint-se així en agent de protecció i patrimonialització.
 - Es planteja que la definició del patrimoni ha d'atendre al seu reconeixement social, així com el seu valor. D'aquesta manera, es podria abordar la problemàtica del creixement exponencial del patrimoni.
 - Es manifesta la preocupació per la destrucció de la pedra seca, ja que només està protegida com a patrimoni immaterial, fet que dificulta la seva defensa davant de projectes destructius.
 - Es reclama que la nova Llei contempli la protecció conjunta del patrimoni material i immaterial, evitant una divisió que pugui afeblir la protecció global del patrimoni.
 - Es proposa que, per a una major implementació real de la llei, caldria valorar la incorporació d'elements que en marquessin el compromís pressupostari. Una forma de fer-ho podria ser en termes percentuals o analitzar altres exemples normatius com la normativa francesa. En tot cas, la regulació hauria de ser coherent amb els recursos que s'hi destinaran.
 - Es planteja la necessitat d'acompanyar l'establiment de competències a diferents ens de recursos per a l'execució d'aquestes competències. Per exemple, la llei actual obliga als ens locals a vetllar i protegir el patrimoni però no dona recursos per a fer-ho.
 - Es planteja que la identificació de recursos que es destinen a la protecció de diferents tipus de béns pugui fer-se donant una distribució percentual a les categories de béns. Així, es vetllaria perquè es protegís també altres tipologies de patrimoni, més enllà del monumental.
 - Es comenta que actualment el reconeixement del patrimoni està molt burocratitzat, fent que sigui difícil fer-lo encaixa amb la realitat dels agents.
 - Es planteja la necessitat que la visió del patrimoni sigui menys centralitzada en la visió, la funcionalitat, etc.
 - Es parla de la importància del patrimoni en termes d'educació i de transmissió del seu valor transformador. Per parlar de patrimoni s'ha d'integrar en el seu entorn, a nivell territorial però també a nivell social i contextual, així com potenciar-ne el seu rol de generació d'identitat.

- Es parla de la importància de reconèixer el paper del patrimoni i la cultura com a eixos articuladors de la salut.

Alguns comentaris de tipus sectorial:

- Es remarca la importància del patrimoni artístic dins del conjunt patrimonial, i es proposa que la història de l'art sigui una assignatura obligatòria a l'educació secundària per fomentar la consciència sobre el patrimoni entre la ciutadania.
- Es destaca la necessitat de protegir el patrimoni contemporani, que sovint es troba en una situació més vulnerable.
- Es detecta que la gestió documental en els ens locals la duen a terme persones administratives que, mancant de formació específica, poden contribuir al deteriorament del patrimoni documental. Es proposa millorar la formació en conservació del patrimoni documental per al personal de les administracions públiques.
- Es constaten les dificultats dels ajuntaments per conservar i arxivar correctament els documents, així com per garantir l'accés de la ciutadania als arxius municipals. Es proposa dotar de més eines i recursos per al manteniment d'aquests arxius i establir criteris unificats entre arxius municipals.
- Es manifesta la tensió entre la Llei de Transparència i la Protecció de Dades, en especial pel que fa a la gestió documental en l'àmbit del govern obert.
- Es proposa que, en l'àmbit de la nova arquitectura, es respectin sistemes estètics que permetin crear conjunts harmònics. Es demana establir criteris d'intervenció més concrets per limitar l'excessiva llibertat d'alguns arquitectes en intervencions que afecten el patrimoni.

Eix 2. Competències i coordinació

Missatges clau:

- Facilitar l'ús comunitari del patrimoni eclesiàstic, prioritzant els interessos socials i culturals en lloc dels usos eclesiàstics, especialment en zones amb escassetat d'espais culturals.
- Revisar el sistema de declaració de BCIL i BCIN per equilibrar la conservació amb nous usos, així com de millorar la inspecció dels monuments amb la participació d'historiadors de l'art.
- Promoure formació específica per als agents implicats en la gestió patrimonial i una distribució més clara de competències per als ens locals per millorar la seva capacitat de gestió i legitimar les seves accions.
- Vincular un pressupost adequat als instruments de protecció del patrimoni per garantir la seva correcta execució, incloent la restauració i el manteniment a llarg termini dels béns.
- Reconèixer la importància dels centres d'estudis i les associacions locals en la protecció i divulgació del patrimoni, així com la seva contribució a la descentralització i a una gestió més arrelada al territori.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es considera prioritari que el patrimoni eclesiàstic tingui un ús comunitari, posant per davant els interessos de la comunitat respecte als usos eclesiàstics. Es proposa que la nova Llei faciliti aquests usos comunitaris, especialment en zones on escassegen espais culturals.
- Es proposa revisar la relació amb el patrimoni eclesiàstic, atès que rep inversió pública tot i ser patrimoni privat. Es destaca que la normativa espanyola preveu la cessió de la propietat durant 50 anys si hi ha inversió pública, cosa que la Llei catalana podria emular.
- Es demana que la nova Llei sigui una eina de negociació per garantir que la ciutadania tingui accés i capacitat de decisió sobre el patrimoni. Es proposa que l'Administració pública reforci els usos socials en espais eclesiàstics.
- Es subratlla que amb els recursos actuals no es pot assegurar una protecció adequada del patrimoni i es demana evitar la precarització del sector cultural, dotant de més protecció els professionals del patrimoni i la cultura.
- Es constata la necessitat de millorar la inspecció de monuments, integrant la figura dels historiadors de l'art, ja que actualment només hi participen arquitectes i arqueòlegs. Es proposa gestionar millor les inspeccions i reforçar l'autoritat de les persones tècniques del sector.
- Es considera que el sistema de declaració i gestió de BCIL, delegat en ajuntaments i consells comarcals, genera problemes. S'hi proposa una revisió del règim sancionador i una major implicació de l'Administració de la Generalitat per evitar que patrimoni important es malmeti.
- Es detecta la manca de flexibilitat en la catalogació de BCIN i BCIL i es proposa una revisió per equilibrar la conservació amb els nous usos. En el cas de les masies, es reclama un nivell de protecció especial per facilitar-ne l'ús i mantenir-les actives, evitant l'abandonament i la deterioració d'aquests edificis.
- Es planteja la necessitat de recollir la figura del conservador-restaurador com a agent clau en la preservació del patrimoni. S'exposa que es va fer arribar una proposta de regulació en aquest sentit al Departament, i que hi ha referències que es poden seguir tals com la normativa aprovada pel govern de Canàries.
- Es planteja la importància de que la responsabilitat envers al patrimoni s'ha d'enfocar d'una manera més interdepartamental, per a obtenir una visió més holística així com per a evitar incoherències de gestió. En aquest sentit, aquesta visió també fora bo que incorporés l'àmbit comunitari.
- Es parla de la necessitat de demanar formació específica en l'àmbit del patrimoni a certs agents que hi treballen (per exemple, no tots els arquitectes tenen prou coneixement des del punt de vista patrimonial per a treballar en certes tasques).
- Es debat entorn a la necessitat d'una major claredat així com distribució competencial en l'àmbit local. Molts ens locals es troben amb necessitats de gestió de tipus patrimonial però no en tenen les competències reconegudes, i això dificulta una correcta gestió així com poder legitimar molta feina que sí que s'està duent a terme.
- Es comenta la necessitat de que els instruments de protecció comptin amb la vinculació d'un pressupost per al seu compliment. Tanmateix, es planteja que els instruments actuals no són suficients. En la translació a la realitat de les diferències a nivell pressupostari, es generen grans ineficiències i desigualtats

tals com una protecció específica per al Patrimoni de la Humanitat però desprotecció en l'àmbit de BCINs i BCILs, així com desigualtats en l'impuls segons diferents Diputacions. També es parla de la necessitat que aquest pressupost prevegi no només la restauració de béns, si escau, sinó també el seu manteniment a més llarg termini i divulgació.

- Es planteja que el reconeixement de competències en l'àmbit de la gestió del patrimoni en els ens locals permetria també promoure'n l'ús com a eix articulador i dinamitzador del territori. Es proposen procediments més simplificats vinculats a una major comprovació i aplicació del règim sancionador.
- Es conversa entorn a les dificultats de gestió del patrimoni que enfronten alguns particulars però també institucions públiques. Hi ha institucions que reben llegats propis però no disposen de recursos per a gestionar-lo i fer-ne divulgació – caldria donar-los aquest suport, o bé, realitzar una tria més concreta de quin d'aquest patrimoni es pot protegir.
- Es parla de la importància d'altres agents com els centres d'estudis en el coneixement, protecció i divulgació del patrimoni. En algunes comarques (per exemple, al Pirineu) són agents clau que permeten generar coneixement i espais de divulgació, així que reconèixer-ne la importància també contribueix a la descentralització de la definició del patrimoni.
- Es parla de la necessitat de reconèixer el paper del teixit associatiu en la cura i divulgació del patrimoni.
- Es planteja la necessitat d'abordar certes incoherències legislatives que perjudiquen la protecció del patrimoni, tals com:
 - o Els procediments de contractació pública per a la protecció i restauració de patrimoni no atenen al valor patrimonial, sinó que presenten més o menys exigència de coneixement específic en funció del volum econòmic del projecte. Això pot provocar que la restauració d'un bé petit però d'alt valor patrimonial, en representar una menor despesa pressupostària, es realitzi amb un menor rigor en la contractació de l'actor que hi realitzarà la intervenció.
 - o A vegades l'aplicació del Codi tècnic d'edificabilitat pot generar grans pèrdues de patrimoni que després no son recuperables.

Eix 3. Reptes en l'àmbit del Patrimoni Cultural

Missatges clau:

- Caldria fomentar la pedagogia i l'educació per generar un sentiment de pertinença i garantir el manteniment del patrimoni. La nova Llei hauria d'incloure elements de sensibilització i conscienciació per reforçar la identitat cultural.
- Garantir l'accessibilitat física i digital al patrimoni, amb un catàleg exhaustiu del patrimoni català accessible en línia. També es destaca la necessitat d'accessibilitat per a persones amb dificultats de mobilitat i la creació de mecanismes per retornar el patrimoni local després de restauracions.

- Revisar la relació amb el patrimoni eclesiàstic, amb un enfocament en garantir l'accés públic i garantir la coherència en la inversió pública i les obligacions derivades d'aquesta protecció.
- Garantir política activa de promoció del patrimoni, no només des d'un punt de vista econòmic, sinó també social i cultural, i de garantir la visibilització del patrimoni.
- Revisar la normativa per afavorir la protecció i conservar la flexibilitat en l'ús dels béns propietat de particulars, per tal que tinguin incentius per declarar-los.

Aportacions i contingut de la conversa:

- S'assenyala la importància de fomentar la consciència patrimonial a través de la pedagogia i l'educació, que es consideren fonamentals per al manteniment i conservació del patrimoni gràcies a la generació d'un sentiment de pertinença.
- Es proposa la necessitat de dur a terme accions que sensibilitzin la població sobre la importància del patrimoni, suggerint que la nova llei incorpori elements d'educació, pedagogia i conscienciació per reforçar el sentiment d'arrelament i identitat. Es considera que l'Administració hauria de treballar activament en la pedagogia del patrimoni.
- Es destaca la conveniència d'una política activa de promoció dels elements patrimonials, atorgant rellevància a motius no únicament econòmics en l'activació del patrimoni.
- Es manifesta una preocupació per l'anomenat "segrest" del patrimoni, pel qual una part significativa d'aquest patrimoni esdevé inaccessible per a la ciutadania amb l'argument de la conservació.
- Es planteja la creació de mecanismes per retornar el patrimoni a les seves localitats després de les restauracions en centres especialitzats, amb l'objectiu de preservar el patrimoni local i la memòria col·lectiva. Es critica el centralisme en la conservació, qüestionant per què tot s'ha de portar a Barcelona o a les capitals de província.
- Es posa de relleu que diferents territoris, com el Pirineu, tenen necessitats específiques que haurien de ser considerades, i es subratlla la riquesa del patrimoni repartit arreu del territori, així com la necessitat d'incorporar visions diverses.
- Es suggereix que la nova llei prevegi sistemes de protecció perquè no es repeteixin situacions com la de Sixena i la Franja, considerat un cas únic a nivell museològic mundial. Es fa èmfasi en la protecció del patrimoni present a Catalunya que, tot i no haver estat creat aquí, forma part de la tradició col·leccionista catalana, incloent obres d'art d'artistes com Goya.
- Es destaca que, a Aragó, una normativa obliga a recuperar el patrimoni que ha marxat del territori, cosa que es considera un punt a tenir en compte a Catalunya.
- Es considera que la digitalització del patrimoni és essencial per garantir-ne la difusió i l'accessibilitat a tot el territori, tot i que preocupa el cost associat.
- Es remarca que l'inventari de patrimoni de l'Església catòlica no és accessible en línia, i es proposa que ho sigui, incloent no només el patrimoni immoble sinó també el moble.

- Es proposa la creació d'un catàleg exhaustiu del patrimoni català per democratitzar l'accés al patrimoni i es recomana que l'Administració pública sigui exemplar en transparència en aquest sentit.
- Es posa de relleu la necessitat de garantir l'accessibilitat física al patrimoni per a persones amb dificultats de mobilitat.
- Es considera que una major accessibilitat i visibilització del patrimoni contribueixen a la seva conservació, ja que un major coneixement del patrimoni en facilita l'apreciació i la valoració.
- Es proposa dotar les persones tècniques de la Generalitat d'una major autoritat i d'un paper més actiu en la detecció de falsificacions de patrimoni.
- Es menciona la rellevància de la cultura com a element preventiu contra el despoblament en el marc de l'agenda rural i dels reptes demogràfics.
- Es constata que el règim sancionador actual no és efectiu ni per a les administracions públiques, ni per a particulars, ni per a empreses, i que sovint s'evita imposar sancions excepte en casos com el dels detectoristes.
- Es recomana que els BCIL siguin designats per persones amb coneixements especialitzats, amb sancions només com a últim recurs, ja que el desconeixement dels particulars i de les administracions locals genera destrucció de patrimoni per manca d'educació.
- Es considera que els propietaris no tenen incentius per declarar els béns patrimonials, ja que això es percep com una dificultat afegida. Alguns ajuntaments mostren reticències, ja que la declaració dificulta la flexibilitat en els usos d'espais i béns, la qual cosa porta a la pèrdua de patrimoni.
- Es suggereix que la nova Llei hauria de tenir una visió més àmplia, aplicable a tot el territori, i hauria de tenir en compte les necessitats específiques dels diferents territoris.
- Es critica que els preus d'accés als museus i equipaments culturals dificulten l'accessibilitat al patrimoni, destacant que en altres països, com Itàlia, els professionals del patrimoni hi tenen accés gratuït.
- Es planteja el debat sobre la gratuïtat dels museus, prenent com a referència el model anglès, amb col·leccions permanents gratuïtes i temporals de pagament.
- Es fa referència al projecte Manifesta als Països Baixos com un exemple d'iniciativa pública subvencionada i es qüestiona per què la Generalitat no promou iniciatives similars. També es critica el menysteniment que sovint pateixen els professionals del sector artístic català.
- Es debaten diversos aspectes entorn al patrimoni eclesiàstic:
 - o Es planteja la necessitat de garantir l'accés del públic a patrimoni eclesiàstic, fent especial èmfasi en aquell que ha rebut recursos públics per a la seva preservació.
 - o Es planteja que podria ser pertinent que el patrimoni eclesiàstic fos de titularitat pública.
 - o Es planteja revisar les intervencions de tipus públic en patrimoni de titularitat eclesiàstica per a una major coherència de la inversió dels recursos públics així com de les obligacions derivades d'aquest suport en la protecció.
- Es conversa entorn a la necessitat d'apropar el patrimoni a les persones joves, dotant-lo d'utilitat o bé plantejant la manera en què es fa la comunicació.
- Es planteja la necessitat de garantir l'accessibilitat i inclusió del patrimoni

- Es parla de la importància d'incorporar la perspectiva de gènere en la gestió del patrimoni.

Properes passes

- Es poden fer arribar els comentaris o matisos que escaiguin per a complementar aquest document.
- Es pot seguir participant a través del [Portal Participa](#), a l'apartat "Proposa".
- Es publicaran les conclusions de totes les sessions de debat, així com un informe final del procés participatiu.